

Yeni Anayasa ve Yeni Türkiye Tartışmaları (II)

İçeriği Yazan: [Erhan SALMAN](#) [1] Zaman: Per, 08/12/2011 - 00:56

Referans İçerik: [Yeni Anayasa ve Yeni Türkiye Tartışmaları \(I\)](#) [2]



YENİ ANAYASA tartışmaları, gözden ırak bir biçimde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, ortak bir komisyon altında, karşılıklı olarak yapılmakta ve olması gereken üzerine kafa yorulmakta. Gerçi, toplumumuzun; ne konuşulduğundan, ve nelerin götürülüp, nelerin getirilmek istendiğinden, bilgisinin olduğunu pek sanmıyorum.

Bundan önceki yazımda, bazı hususlara değinmiş, TÜSİAD raporunda ileri sürülenlere bakarak, sanırım kendimizce bir şeyler dillendirmeye de çabalamıştık.

Bundan önceki yazımı-Yeni Anayasa ve Yeni Türkiye Tartışmaları (I)- şu şekilde bitirmişim:

“Ama, çok safiyânece soruyorum: 1982 ANAYASASI, neden “faşist” bir anayasadır? Ben, halihâzırdaki anayasanın faşist olduğunu söylemiyorum; sadece neden faşist bir anayasa olduğunu, birileri bana da “gerekçeleriyle” anlatabilir mi?”

Az-çok bildiğimiz gibi, ülkemizde meydana gelen ekonomik ve politik sorunların ve çağa ayak uyduramamamızın arkasında, daim olarak 82 Anayasasını ararız ve en büyük engeli de, 82 Anayasası olarak görürüz. Köşelerde yazan köşeyazarlarının; liberal ve solcu kesimi, hâlihazırdaki 82 Anayasasını, “faşist” bir anayasa olarak değerlendirmekte. İşte ben de bunu anlayamıyorum; neden 82 Anayasası, faşist, biri bana da izah ederse memnun olurum.

Neyse, geçen yazıya kaldığımız yerden devam edelim.

TÜSİAD raporunun, **“Egemenlik”** başlığı altında şunlar dillendirilmekte:

“Anayasada egemenliğin sadece yasama, yürütme ve yargı organları eliyle kullanılabileceğinin açıkça düzenlenmesi katılımcıların ortak görüşüdür. Katılımcıların bir bölümü ise bu önerinin yanında, bir kurumun anayasada yer almasının, söz konusu kurumun egemenlik yetkisinin kullanılması kapsamında değerlendirilemeyeceğine dair ek bir hüküm konması gerektiği görüşündedir.

Ulusalüstü kuruluşlara üyeliğin, TBMM’nin anayasayı değiştirme gücüne sahip nitelikli çoğunlukla onaylaması ve/veya halkoylamasında kabul edilmesi durumunda gerçekleştirilebileceği ve egemenlik yetkisinin bu kuruluşlarla paylaşılabilirliği düzenlenmelidir. Öte yandan, aynı maddede egemenlik yetkisinin, uluslararası hukuktan kaynaklanan ilke ve kurallarla sınırlı olduğuna da yer verilmelidir.”

“Katılım” başlığı altında şunlar değerlendirilmiş:

“Siyasete kadın katılımının artırılması için özel tedbirlerin alınması yasa koyucunun

takdirine bırakıldığı durumlarda konunun görmezlikten gelinebileceği göz önünde tutularak, geçici olumlu önlemler kapsamında başta kota olmak üzere zorlayıcı düzenlemelere anayasa düzeyinde yer verilmesi gerekmektedir. Ancak, kadınların siyasete katılımının artırılması gerektiği konusunda bir tereddüt olmamakla birlikte, bu amaca yönelik kullanılacak yöntemler kapsamında zorlayıcı tedbirlerin yerindeliği konusunda katılımcılar arasında fikir birliği bulunmamaktadır.

Vatandaşların yönetime katılmaları bağlamında gündeme gelen bazı konularda farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bir grup katılımcı, referandum, geri çağırma (recall), halkın yasa teklifi, halkın vetosu gibi yarı-temsili veya yarı-doğrudan demokrasi araçlarının yeni anayasada yer almasının anayasayı daha demokratik bir hale getireceğini ve karar alma mekanizmalarının tabana doğru yayılmasını sağlayacağını belirtmiştir.

Diğer bir grup katılımcı ise sayılan yöntemlerin müzakereci demokrasi anlayışı ile uyumlu olmadığını belirterek vatandaşların çeşitliliğini yansıtmayan olumsuz sonuçlar doğurabileceğini ifade etmiştir. Katılımcıların tamamı, özellikle hak ve özgürlüklere ilişkin düzenlemelerin halkoyuna sunulmasının, çoğunlukçu demokrasinin hâkim olduğu bir modeli yaratabileceği kaygısını paylaşmıştır. Bu nedenle hak ve özgürlüklere ilişkin düzenlemelerin halkoyuna sunulamayacağı konusunda hemfikirdirler.”

“Partilerin İç İşleyişi” başlığı altında aşağıdaki düşünceler değerlendirmeye tâbi tutulmuş:

“Katılımcılar, parti içi demokrasi konusunun yasal düzenlemelerle sağlanmasının mümkün olmadığı düşüncesinde fikir birliğine varmışlardır. Ancak siyasi partiler hakkında özel bir yasaya ihtiyaç duyulup duyulmadığı hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Katılımcıların bir kısmı, siyasi partilerin sivil toplum örgütlenmelerinden oldukça farklı bir yönü olduğundan hareketle mutlaka siyasi partiler için ayrı bir yasanın bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Diğer katılımcılar ise siyasi partilerle ilgili özel bir yasaya ihtiyaç olmadığını, örneğin dernekler mevzuatına tabi olabilecekleri görüşünü savunmuştur.”

“Siyasi parti faaliyetlerinin finansmanı” başlığı altında kısaca şunlar ifade edilmiş:

“Siyasi parti faaliyetlerinin finansmanına anayasada mutlaka değinilmeli ve bu alan yasayla ayrıntılı bir biçimde düzenlenmelidir. Devlet siyasi partilere hakkaniyete uygun bir şekilde mali yardımda bulunmalıdır. Siyasi partilerin mali denetimine ilişkin mevcut çerçeve güçlendirilmelidir.”

“Seçimler” başlığı altında şunlara yer verilmiş:

“(…) Bir grup katılımcıya göre seçim sisteminde yönetimde istikrardan çok temsilde adalet ilkesine yer verilmelidir. Seçim barajı kaldırılmalı veya farklı görüşlerin temsilini engellemeyecek biçimde aşağı çekilmelidir.

Katılımcıların diğer bir bölümü ise seçimlerin bir fonksiyonunun temsilde adalet, diğer fonksiyonunun da yönetebilir bir iktidar çıkarmak olduğu düşüncesinden hareketle, seçim barajının varlığının normal kabul edilebileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte barajın etkisiyle doğabilecek temsil eksikliğinin, Türkiye milletvekilliğinin öngörülmesi ya da Almanya, İsveç, Danimarka gibi ülkelerde geçerli olan seçim sistemindeki gibi bölgesel partilerin de temsil edilmesiyle giderilebileceği belirtilmiştir.”

“Yasama, Yürütme ve Kamu Yönetimi” başlığı altında şu görüşlere yer verilmiş:

“Yeni anayasada parlamenter sistem benimsenmelidir. Cumhurbaşkanı bugün parlamenter sistemin özelliklerine uygun olmayan bir biçimde geniş yetkilere sahiptir; bu yetkiler sınırlandırılmalıdır. Parlamenter rejim çoğulcu hale getirilerek işletilmeye devam etmelidir ve yeni anayasada mevcut sistemin doğurabileceği olası tıkanıklıkları giderebilecek mekanizmalar öngörülmelidir. Bu noktada, gelecekte parlamenter sistemde kilitlenme riski doğurabileceğinden, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi

usulünden vazgeçilerek parlamento tarafından seçilmesi usulüne geri dönülmesi bazı katılımcılar tarafından önerilmiş, diğer katılımcılar ise yetkileri azaltılmış cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi usulünün devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Demokrasinin yerel düzeyde güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, yerel yönetimlerin etkinlik ve verimliliğini artıracak gibi, özellikle Güneydoğu'ya hakim olan Kürt sorununun ve diğer kimlik sorunlarının çözümüne katkı sağlayabilecektir. Yerelleşmenin arttırılması koşuluyla üniter yapının güncel ihtiyaçlara cevap verebilmesi mümkün olsa da üniter devlet ilkesinin esnetilmesi ile ortaya çıkan bölgesel devlet yapısı da tartışılabilir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler Şartı'nda "savaş" terimi yerine "kuvvet kullanma" teriminin seçilmesine uygun olarak, barışa yönelik arzuyu da vurgulamak açısından, anayasada "savaş ilanı" ifadelerine yer verilmemelidir.

Yeni anayasa, yönetim üslubunda değişimin ifadesi ve kamu yönetiminin iyi yönetim ilkesi yönünde reforme edilmesinin ilk adımı olmalıdır."

"Hukuk Devleti" başlığı altında;

"Yeni anayasada hukuk devleti ilkesini güçlendirmek için bu ilkenin gerektirdiği tüm mekanizmalar benimsenmelidir. Bu mekanizmalar ayrıntılı olarak düzenlenmeli ve güvence altına alınmalıdır."

"Sosyal Devlet" başlığı altında;

"Yeni anayasa, sosyal devlet ilkesine ve insan hakları kavramının ayrılmaz parçası olan sosyal haklara yer vermelidir. Ayrıca katılımcıların bir kısmına göre, yeni anayasa ekonomik ve sosyal haklar alanında devletin yükümlülüklerini zayıflatan 1982 Anayasası'nın 65. maddesi gibi bir düzenlemenin yerine, devlete insan yaşamının temel ihtiyaçları arasında yer alan eğitim ve sağlık gibi alanlarda bir dizi açık yükümlülük getirmelidir."

"Din ve Vicdan Özgürlüğü", **"Anayasal Çerçeve"** maddesinde şunlar görüş olarak ele alınmış:

"Türkiye'deki laiklik anlayışı, müdahaleci karakteri ve devletin dinlere, mezheplere ve inançsızlığa eşit mesafede konumlanmamış olması dolayısıyla Batı tipi laiklikten ayrılmaktadır. Bu kapsamda 1982 Anayasası'nın din ve vicdan özgürlüğünün kötüye kullanılması yasağını düzenleyen 24. maddesinin son fıkrası, dini inancın her türlü sosyal görünümünü yasaklamaya müsait olması nedeniyle yeni anayasada yer almamalıdır. Bu hükmün yerine İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 9. maddesinde yer alan inanç özgürlüğüne ilişkin sınırlama nedenleri kabul edilebilir."

"Dini Ayrımcılığın Önlenmesi" başlığı altında aşağıdaki gibi ifadeler yer verilmiş:

"Nüfus kağıtlarında din hanesi bulunmamalıdır. Bunun uygulamada gerçekleşmesi için Anayasa'daki mevcut hükmün doğru olarak yorumlanması yeterli olduğu halde, yasama ve yargı organları tarafından bu şekilde yorumlanmamaktadır. Bu nedenle nüfus kağıtlarında din hanesi bulunmasını olanaksızlaştıracak bir ibarenin Anayasa'da bulunması düşünülebilir. Yeni anayasada devletin, pozitif bir yükümlülük olarak gerek Lozan Anlaşması'nda teyit edilmiş olan inanç gruplarının gerekse bu anlaşmada belirtilmemiş olan inanç gruplarının din ve vicdan hürriyetini gerektiği gibi yerine getirmelerini kolaylaştıracak tedbirler almakla yükümlü olduğu ifade edilmelidir. Buna dini öğrenme ve öğretme hürriyetinin yanı sıra din adamı yetiştirme hürriyeti de dâhildir. Yeni anayasada Lozan Anlaşması özel olarak belirtilerek, Türkiye'nin ülkesindeki gayrimüslim azınlıklara Lozan Anlaşması ile üstlendiği belli haklarına saygı gösterme ve bunu yerine getirme yükümlülüğüne anayasalık değeri kazandırılmalıdır. Ombudsmanlık müessesesi çeşitli unsurlardan müteşekkil olarak oluşturulabilir ve birimlerinden biri inanç temelindeki ayrımcılıkları denetlemek üzere düzenlenebilir."

“Diyanet İşleri Başkanlığı” başlığı altında şunlara değinilmiş:

“Diyanet İşleri Başkanlığı’nın varlığına ve yapısına ilişkin görüşler farklılık göstermekle birlikte, katılımcıların tamamı Diyanet İşleri Başkanlığı’nın mevcut konumunu, laiklik ilkesine ve din ve vicdan özgürlüğüne aykırı bulmaktadır. (...) Katılımcıların bir kısmı Diyanet İşleri Başkanlığı’nın lağvedilmesine ilişkin görüş bildirmiştir. Bu görüş bağlamında, devletin dinlere eşit mesafede durması ilkesi uyarınca, devletin dini finanse etmemesi, dini eğitim-öğretime dahil olmaması ve dini şekillendirmemesi gerektiği savunulmuştur.”

“Din Eğitim ve Öğretimi” başlığı altında şunlar katılımcılar tarafından tartışılmış:

“Din eğitimine ilişkin özel düzenlemelerde uluslararası standartlar esas alınmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde eğitim hakkını düzenleyen protokolün 2. maddesi ve Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesi uyarınca hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde anne ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir. Söz konusu haklar kapsamında, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin ilköğretim okullarında zorunlu ders olarak yer alması hükmü yeni anayasada yer almamalıdır. (...) Din derslerinin örgün eğitimden tamamen kaldırılması durumunda, din eğitiminin hangi yöntemle verilebileceği konusunda farklı görüşler dile getirilmiştir. Din eğitimi devlet aracılığıyla imam hatip okulları, ilahiyat fakülteleri ve daha alt düzeydeki Kuran kursları ile devam edebileceği, ancak söz konusu kurumlarda verilen eğitimin Sünni İslam öğretisiyle sınırlı olması nedeniyle dini eğitimin sivil toplum kuruluşlarına da bırakılabileceği önerilmiştir. Bu görüşe karşılık bazı katılımcılar, din eğitiminin sivil topluma bırakılması gerektiğini belirtmiş fakat bu durumda, din eğitimi sağlayan kuruluşların siyasi ve özellikle şiddete yönelik bir örgüt oluşturmamasını önleyecek bir devlet denetiminin önemine dikkat çekmiştir. Her halükarda söz konusu özgürlüğün sınırlandırılmasının, uluslararası standartlara paralel olarak ancak kamu güvenliği, kamu düzeni, kamu sağlığı, kamu ahlakı ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli ölçüler içerisinde yapılabileceği vurgulanmıştır.”

“Dini Topluluklara Tüzel Kişilik Tanınması” başlığı altında tartışmacılar, şunları dile getirmişler:

“Venedik Komisyonu’nda da gündeme gelen dini cemaatlere tüzel kişilik tanınması konusu tartışılmış ve başta mülkiyet hakkı ve dava ehliyeti olmak üzere sağlayacağı faydalar nedeniyle prensipte olumlu bulunmakla birlikte buradaki pratik hukuki güçlüklerle dikkat çekilmiş ve diğer ülke modellerinin incelenmesinde fayda görülmüştür. Bazı katılımcılar, din ve vicdan özgürlüğü kapsamında dini cemaatlerin örgütlenme özgürlüğünün ve özerkliklerinin de yeni anayasada güvence altına alınması gerektiğini vurgulamıştır.”

Bu yazıyı da burada noktalamak istiyorum...

Belki, daha sonra bir başka yazıda naçizane görüşlerimi ifade ederim; lâkin yukarıdaki görüşlerin de toplumumuzca fazla yadırganacağını düşünmemekteyim. Yalnız, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, bu mahalli idarelerin “adem-i merkezîyetçi” anlayışla yönetilmesi zımnî yaklaşımı, öyle kolay kolay kabul görmez.

E, tabii bir de laiklik meselesi var...

Erhan SALMAN

iletisim@politikadergisi.com

Devam Eden İçerik: [Yeni Anayasa ve Yeni Türkiye Tartışmaları \(III\)](#) [3]

Yorumlar

- [İç Siyasa](#) [4]

Kaynak URL (19/04/2024 - 07:46 tarihinde yazdırıldı):

<http://www.politikadergisi.com/okur-makale/yeni-anayasa-ve-yeni-turkiye-tartismalari-ii>

Bağlantılar:

[1] <http://www.politikadergisi.com/pd-uye/erhan-salman>

[2] <http://www.politikadergisi.com/okur-makale/yeni-anayasa-ve-yeni-turkiye-tartismalari-i>

[3] <http://www.politikadergisi.com/okur-makale/yeni-anayasa-ve-yeni-turkiye-tartismalari-iii>

[4] <http://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/ic-siyasa>